

norske asylproces. Det ville have været lærerigt med flere komparative bidrag, for selv om der er mange ligheder mellem de nordiske lande, er der også forskelle, som kunne have været spændende at få mere eksplicit belyst. Men sådanne bidrag kan jo udvikles i kommende nordiske publikationer.

Antologien præsenterer vedkommende empiri- og virkelighedsnære analyser, som fortjener en bred læserskare. Den indeholder en god blanding af bidrag, der behandler såvel strukturelle rammer som børneperspektiver. Hvis man er interesseret i børn og migration, kan bogen varmt anbefales.

Yvonne Mørck

Lektor

Institut for Samfund og Globalisering

Roskilde Universitet

MARTIN LINDHARDT, RITA CANCINO & DORTHE BROGÅRD KRISTENSEN (red.): Chile. Mellem fortid og fremtid. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag 2012. 291 sider. ISBN 978-87-711-2057-8. Pris: 299 kr.

I december 2013 vandt socialisten Michelle Bachelet præsidentvalget i Chile og blev igen landets overhoved, ligesom hun havde været det fra 2006 til 2010. I betragtning af Chiles nyere politiske historie er det måske ikke overraskende, at en socialist kunne vinde, men på den anden side er der stærke tendenser i andre retninger. Chile er et land fuldt af modsætninger.

Venstrefløjen var stærk indtil kuppet mod præsident Salvador Allende i 1973, som bragte general Pinochet og et militærdiktatur til magten i 17 år. Den socialisme, Bachelet står for, er en ganske anden end på Allendes tid. Meget er sket i det lange sydamerikanske land med dets rige kobberressourcer. Chile blev ifølge den canadiske forfatter Naomi Kleins chokdoktrin et laboratorium for en amerikansk neoliberal økonomisk politik. Men der er ikke nogen enkel sammenhæng mellem den neoliberale politik og det økonomiske boom, landet har oplevet i de seneste tiår, for staten har undervejs styrket sin regulering af økonomien. Der er vokset en velstående middelklasse frem, men Chile ligger alligevel i spidsen af de sydamerikanske lande, hvad social ulighed angår. Den kraftige økonomiske vækst er ikke kommet alle til gode, men en stor gruppe i den lavere middelklasse og tidligere arbejderklasse er alligevel blevet forbrugere med stigende krav om materiel velstand. Samtidig er de blevet civile og moralske borgere, der med deres holdninger til orden og sikkerhed deltager i den politiske proces på nogle måder, der ikke passer ind i noget gængs mønster af sociale klasser og højre- eller venstreorientering. Demokratiseringen har taget enorme skridt, siden den begyndte i 1990, men det var alligevel under Bachelets styre

i 2006-08, at der blev slået hårdt ned på studenteroptøjer under den såkaldte pingvinrevolution (efter skoleelevernes sort-hvide skoleuniformer), hvor der blev skudt mod demonstrerende studenter. Materiel velstand og muligheder for social mobilitet er kommet til flere blandt det hårdtarbejdende chilenske folk, men statistikken for depressioner viser, at dem er der mange af. Forsoningsprocessen efter diktaturets tortur og undertrykkelse er i gang, men for dem, der blev undertrykt under Pinochet, er der alligevel ikke meget håb at hente i det økonomiske mirakel. „Pinochetismen“ lever stadig, og højrefløjen fører ekstremt konservativ politik, men den har samtidig overtaget nogle af venstrefløjens sociale mærkesager.

Når makroperspektivet suppleres med nærbilleder af hverdagslivet i den lavere urbane middelklasse, og når statens rolle ses nedefra og indefra, træder flere paradokser frem. En tidligere venstrefløjsaktivist skelner mellem ordentlige, anstændige mennesker og kriminelle, som efter hendes mening bør udgrænses og udelukkes fra nogen form for statslig omsorg. Når de hastigt fremvoksende pinsekirker bedriver „velstandsevangelisme“ med troen på, at Gud velsigner sine børn materielt, hvis de donerer store pengebeløb til kirkerne, styrker det ideen om det neoliberale samfunds mønsterborger, der tror på sig selv og ikke forventer noget af systemet. Og når det statslige sundhedssystem svigter, går den nye moralske borger til de indfødte folk, mapucherne, der driver apoteker med traditionel medicin. Ingen tvivl om, at Chile er et modsætningsfyldt land.

Antologien om Chile mellem fortid og fremtid indledes med en introduktion skrevet af de tre redaktører og forfattere i et tværinstitutionelt og tværfagligt samarbejde mellem ni Chile-forskere, der tydeligvis alle kender landet godt. Bogen var færdiggjort, før Bachelet igen kom til magten, og den giver sig fornuftigt nok ikke af med direkte at spå om landets fremtid. I sine indlæg fremlægger den imidlertid en mængde information, analyser og detaljer, som tilsammen viser de mange modsætninger, og som giver en solid baggrund for at forstå, hvilken vej det går for Chile i den globale verden.

Artiklerne spænder vidt, fra en grundig oversigt over Chiles økonomiske udvikling siden 1973 over politiske forhold, det chilenske højre, venstrefløjen, kirkens og pinsekristendommens rolle, uddannelsessystemet og studenterbevægelserne, den nye forbrugskultur, kriminaliteten, de nye former for borgerskab til den indfødte befolknings situation. Stilen i indlæggene spænder fra faktuelle fremlæggelser med nationale statistikker og historiske kronologier til nærbilleder af elementer i det chilenske samfund såsom forsoningsritualerne efter diktaturets ugerninger, pinsekirkens rolle, mapuchernes traditionelle sundhedspraksisser og enkelte helt tætte nærbilleder af familier i den lavere urbane middelklasse. Der er fine delanalyser, og der bliver trukket enkelte linjer på tværs mellem indlæggene. Her kunne det have været interessant at trække flere. Er pinsekristendommen

også en vej til et moralsk borgerskab? Hvilken rolle spiller de heftige debatter og folkelige manifestationer om undervisningslovene for den kvinde i den lavere middelklasse, der stryger sine børns skoleuniformer? Når også religion er blevet markedsgjort og kendetegnet af forbrugerisme, og når manifestationer og optøjer i gaderne har floreret blandt unge uddannelsessøgende, hvor og hvordan lokaliseres så den (borgerlige) offentlighed, der i traditionel forstand var at finde på det torv, det hævdes nu er afløst af los malls, de enorme populære shopping malls?

En endnu tættere redigering kunne have bragt interessante linjer frem på tværs af analyserne. Visse steder, hvor teksten bærer præg af oversættelser fra en af de mange anvendte kilder på engelsk eller spansk (herunder visse websidereferencer, som ikke er helt up to date), mangler der en lidt strammere redaktionel afpudsning af sproget. Men det ændrer ikke ved, at man i denne antologi får uhyre meget at vide om de seneste 40 års udvikling i et land, hvorfra der kan perspektiveres og trækkes tråde i mange retninger ud i den globale verden.

Bogen om Chile mellem fortid og fremtid er overordentlig nyttig for den, der ønsker at danne sig et overblik over landets udvikling fra 1973 frem til 2012. Den vil også være god at bruge for folk, der søger et bredere udsyn over udviklingen i Sydamerika siden 1970'erne med demokratisering og markedsøkonomisk neoliberalisme gående hånd i hånd de allerfleste steder. Som sådan er den en værdifuld kilde ikke bare til forståelse af dagens Chile, men også til forståelsen af en markant periode i den vestlige verdens nyere historie med skiftet fra USA's dominans til nye alliancer og handelssamarbejder og fra kæntrede revolutioner til nye veje til demokrati på det sydamerikanske kontinent.

*Inger Sjørlev
Lektor, mag.scient.
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*